

Flygvapnets flygflottiljer: F 2

2. flygkåren, Kungl Upplands flygflottilj, Kungl Roslagens flygflottilj, Kungl Roslagens flygkår

Några S 17BS på flottörer, parkerade på Hägernäs. Foto i Svensk Flyghistorisk Förenings arkiv.

Av LENNART ANDERSSON

2. flygkåren (F 2) skulle ha marinsamverkan som huvuduppgift och skulle utrustas med sjöflygplan, men skulle inte förläggas till någon plats vid kusten utan vara samlokaliserad med Centrala Flygverkstaden i Västerås, CFV. Allt för att spara pengar i den nedrustningsanda som rådde i mitten av 1920-talet. En kanske mer rimlig lokalisering, Rindö i Stockholms skärgård, hade föreslagits som alternativ, men hade förkastats. Av besparingsskäl skulle dessutom både F 1 och F 2 förläggas till Västerås. Marinen motsatte sig detta med kraft och riksdagens beslut blev i stället att F 2 skulle förläggas till Hägernäs, nära Viggbyholm nordost om Stockholm, med ett detachement i Karlskrona. Till förste chef utsågs Arthur Örnberg.

Det innebar i praktiken status quo, eftersom F 2:s sjöflygplan redan under marinflygets tid varit baserade i Stockholm och Karlskrona. Tre Albatros 120 (Sk 1), fem Avro 504K (Sk 3), en Heinkel HE 3, fyra Friedrichshafen FF 33 (Sk 2) och 14 Hansaplan i olika versioner (S 2, S 3, S 4) övertogs 1926, men alla Sk 1 och tre av Sk 3-planen överlämnades direkt till F 5. På hösten fick man i stället två nya Heinkel Sk 4. En ensam Heinkel HE 3 fanns kvar till 1927 och hann därmed inte få någon typbeteckning, eftersom sådana infördes först i juli 1928. I stort sett samtliga flygplan som kom att tilldelas F 2 var sjöflygplan, men många kunde även förses med hjul eller skidor för att kunna starta och landa på isen utanför Hägernäs.

Enligt mobplanen skulle F 2 i krig kunna

sätta upp sex marinflygdivisioner och en depådivision med jakt-, spanings- och torpedflygplan, men i verkligheten fanns vid denna tid inga andra krigsflygplan än ett tiotal spaningsplan. Depån var fortfarande belägen på Flottans varv inne i Stockholm och staben inhyestes på Skeppsholmen. Från augusti 1927 började man använda en uttrangerad pansarbåt som logement i Hägernäs och i övrigt fanns där endast några skjul och en hangar. Flottiljdepån flyttades dit i juli 1929 och då hade en större betonghangar, platta, slipar, bryggor, verkstad och kanslihus blivit klara. Samtidigt övertogs chefskapet av Christer Egerström.

De första fyra mer moderna S 5 Hansa kom i juli 1927 och antalet av denna typ ökade sedan stadigt för varje år. I slutet av 1937, när de sista exemplaren levererats, fanns vid flottiljen 28 stycken. 1927 fick man ytterligare fyra Sk 4. I januari 1929 tillkom en Ö 7 Piraten och i slutet av 1932 en ASJA Ö 9. Med dessa typer bedrevs på F 2 omskolning till sjöflyg. 1937 fick F 2 två Heinkel Sk 6 och något senare en P 1 Sparmannjagare. Det sista av de två Sk 6-planen byttes mot en Sk 11 Tiger Moth 1940.

P 1, Sparmann S 1-A, februari 1938.

Två stycken torpedplan av typ Heinkel T 1 levererades till F 2 i januari 1929 och blev under tio års tid flygvapnets enda torpedplan. Det tvåsitsiga jaktplanet Heinkel J 4, som anskaffats i sex exemplar 1928–1929, kom i praktiken mer att användas som spanings- eller eldledningsplan. En ny verksamhet tillkom i och med att fyra, senare sex, spaningsplan av typ S 9 Hawker Osprey levererades från Storbritannien i slutet av 1934 för basering ombord på flygplansskryssaren Gotland.

Från 1934 gällde också en ny krigsorganisation, som bestod av två spaningsdivisioner, tre spaningsgrupper och en torpedgrupp. Eftersom antalet flygplan fortfarande inte räckte till reducerades organisationen snart ytterligare. Den 1 juli 1936 fick F 2 nytt namn, Kungl Upplands flygflottilj, vilket dock redan den 1 september samma år ändrades till Kungl Roslagens Flygflottilj. Flottiljen fick ny chef, Herman Sundin, som blev kvar till 1944, då han efterträddes av Hugo Swenow. Mellan 1932 och 1934 hade Arvid Flory haft denna post och mellan 1934 och 1936 Harald Enell. Sommaren 1938 kunde logementsfartyget överges sedan kaserner byggts och något senare togs en ny hangar i bruk i Hägernäs.

Vid krigsutbrottet 1939 mobiliserade F 2 tre spaningsdivisioner och en depådivision och flygplan och personal sändes ut till olika baser runt kusterna för att delta i neutralitetsvakten. De tolv torpedplan av typ Heinkel T 2 som levererats under 1939 var i praktiken flottiljens enda moderna flygplan. De tilldelades 1. divisionen och kom huvudsakligen att användas för fjärrspaning med Hägernäs, senare Gälö som bas. Vidare bedrevs ubåtsjakt, skydd av sjötransporter, med mera. 2. divisionen delades i tre grupper, alla med S 5, vilka användes för övervakning och spaning inom kustfarvattnen och de var baserade i Karlskrona, Norrtälje och Uddevalla. 3. divisionens S 9-plan var baserade ombord på flygplansskryssaren Gotland.

Efter riksdagsbeslut tillkom en fjärde division vid F 2 den 1 juli 1940, men leveransen av 39 beställda Heinkel He 114 (S 12) från Tyskland stoppades på grund av kriget. 4. divisionen fick därför överta hälften av 2. divisionens fåtaliga S 5-plan. Först 1941 kunde F 2 ta emot de tolv S 12 som till sist levererades. F 2:s flygplan var nu också baserade i Västervik och i Göteborg alternativt Hindås. När Saab S 17BS äntligen började levereras i juni 1942 kunde S 12, Heinkel He 114B-1, i början av 1940-talet.

T 2, Heinkel He 115A-2 på 1940-talet.

SK 50B, Saab 91B Safir parkerad på isen.

man börja dra tillbaka de föråldrade typerna S 5 och S 9. I juni 1945 fanns vid vid flottiljen 49 stycken S 17B.

I december 1942 fastställdes en krigsorganisation, som innebar att flottiljen skulle kunna sätta upp en division med T 2 och fem divisioner med spaningsplan. 5. divisionen var organiserad med sex S 12 under sex månader 1943 med Härnösand som bas. 6. divisionen utrustades med sex S 17, men hade tidvis så många som tolv flygplan och var därmed det största av F 2:s olika förband. Baseringen för 6. divisionen var Hindås och Torstlanda, samt Mjörnbasen när den blev klar 1945. 1. divisionen med T 2 drogs in 1944.

F 2 hade under många år haft ansvar för flygambulanstjänst i Stockholms skärgård och för detta ändamål fick man en Tp 1 Junkers F 13 i november 1929, men denna havererade under det första ambulansuppdraget i april året därpå. Som nödlösning byggdes en S 5 Hansa om för att kunna ta en bår. I oktober 1934 kom en ny flygambulans, en Tp 2A Junkers W 34. Detta plan gjorde lång och trogen tjänst ända fram till 1948 och samtidigt fanns också en S 5 kvar som reservambulans. I maj 1945 togs en före detta tysk Dornier Do 24 i tjänst som sjöräddningsplan med typbeteckningen Tp 24.

1942 påbörjade flottiljen segelflygverksamhet och på sommaren kom två Se 102 Grunau Baby. I slutet av 1943 fick man också en Se 104 Weihe och under våren 1944 två Se 103 Kranich. Snart hade man också byggt klart två glidflygplansbyggsatser G 101 (SG 38).

Efter 1945 var sjöbaserade krigsflygplan en mer eller mindre föråldrad företeelse och då F 2 saknade flygfält stod det klart att flottiljen snart skulle komma att läggas ned. F 17 hade från 1944/45 övertagit en del av F 2:s uppgifter. Flottiljen levde trots allt kvar i flygvapnets krigsorganisation ännu ett tag och skulle vid mobilisering kunna

Tp 78, Noorduyn Norseman UC-64A MK V. Foto i Svensk Flyghistorisk Förenings arkiv.

organisera sex, från 1948 och fram till maj 1949, två spaningsdivisioner. Som krigsbaser för dessa angavs Norrtälje (Erken), Nyköping (Tvären), Västervik (Luzerna), Karlskrona, Karlskrona (Tromtö) och Alingsås (Mjörn).

Alla S 17B kasserades dock 1948 och därefter fanns bara ambulans- och sjöräddningsflygplanen Tp 24, Tp 47 Catalina och Tp 78 Norseman, samt ett fåtal T 2 och S 17B kvar i Hägernäs. 1953 fick man en Tp 91 Safir och under några år fanns också en Beechcraft Tp 45 vid F 2. Flottiljens sista flygplan var två Tp 47 som överlämnades till F 8 Barkarby 1960. Flottiljen bytte den 1 juli 1949 namn till Roslagens flygkår och därefter fanns där främst icke-flygande skolförband, bland annat radarutbildning, men även försöksverksamhet med

luftvärmsrobotsystem Rb 365 Bloodhound. Den 30 juni 1974 lades verksamheten i Hägernäs ned helt och hållet.

Läs mer:

F 2 - Hägernäs (Täby Hembygdsförenings skriftserie nr 21), 1987.

Flygplanstyper som tillhört F 2

- S 2, S 3, S 4, S 5, S 9, S 12, S 17
- Sk 2, Sk 3, Sk 4, Sk 6, Sk 11, Sk 12, Sk 15, Sk 25
- T 1, T 2
- Tp 1, Tp 2, Tp 24, Tp 45, Tp 47, Tp 78, Tp 91
- Ö 7, Ö 9
- G 101, Se 102, Se 103, Se 104
- Heinkel HE 3

Tp 47, Consolidated PB5-5A Catalina (Vickers Canadian Canso). Foto Christer Lokind.

